Nihilistin sanakirja: Työnjako

John Zerzan

1994

1. tuotannon tärkeä tekijä; tuottamisen ja valmistamisen jakaminen rajattuihin tehtäviin suurimman mahdollisen tehokkuuden saavuttamiseksi.

2. inhimillisen toiminnan osittaminen ja pirstaloiminen yksittäisiksi askareiksi, vieraantumisen syy; erikoistumisen perusmuoto, sivilisaation perusta ja sen kehityksen edellytys.

Sivilisaatiota edeltävän elämän suhteellinen eheys johtui ensisijaisesti ihmisten välisen kapeuttavan ja lokeroivan roolijaon puuttesta. Työnjako on syy nykyisin kitkerästi tunnetulle kokemuksen kutistumiselle ja voimattomuudelle asiantuntijuuden jaloissa. Ei liene sattumaa, että sivilisaation pääideologit ovat ylistäneet työnjakoa. Esimerkiksi Platonin *Valtiossa* meille kerrotaan, että valtion alkuperä on ihmisten ”luonnollisessa” eriarvoisuudessa, joka ilmenee työnjakona. Durkheim ylisti pirstoutunutta ja epätasa-arvoista maailmaa arvioimalla, että ”inhimillisen solidaarisuuden” mitta, sen moraalinen keskus on ” arvasit oikein. Ennen Durkheimia kirjoittaneen Franz Borkenaun mukaan 1600-luvulla tapahtunut työnjaon lisääntyminen tuotti abstraktin kategorian nimeltä ”työ”, joka puolestaan on koko modernin karteesisen näkemyksen perusta: ruumiillinen olemassaolomme on vain (abstraktin) tietoisuutemme objekti.

Kansojen varallisuuden (1776) ensimmäisessä lauseessa Adam Smith näki ennalta teollistumisen ytimen toteamalla, että työnjako merkitsee tuottavuuden nousua. Kaksikymmentä vuotta myöhemmin Schiller huomasi, että työnjako muodosti yhteiskuntaa, jonka jäsenet eivät pystyneet kehittämään ihmisyyttään. Marx tunsi molemmat puolet. ”Työnjaon seurauksena” työläinen ”muuttuu koneeksi”. Ratkaisevaa oli Marxin tapa palvoa vieraantumatonta työtä: hänelle se oli ihmisen vapautumisen ehto. Marxin mukaan ihmisten kurjistuminen pääoman kehittymisen tiellä oli välttämätön paha.

Marxismi ei pääse pakoon tätä työnjakoa tukevaa päätöstään, kuten sen pää-äänekannattajien käsityksistä kuullaan. Esimerkiksi Lukacs päätti jättää koko asian huomiotta ja näki vain ”tuotteistamisen esineellistävät vaikutukset” tutkiessaan proletariaatin tietoisuuden ongelmaa. E.P. Thompson havaitsi, että tehdasympäristössä ”esi-teollisen työntekijän tai käsityöläisen kapinoiva luonne muuttuu väkivaltaisesti yksittäisen työläisen alistuneisuudeksi.” Mutta hän kiinnitti hämmästyttävän vähän huomiota työnjakoon, joka on tämän muutoksen keskeinen mekanismi. Marcuse koetti hahmotella sivilisaatiota ilman alistamista, mutta onnistui vain osoittamaan alistamattomuuden ja sivilisaation yhteensopimattomuuden. Kumartaen työnjaon ”luonnollisuudelle” hän kirjoitti, että ”auktoriteetin rationaalinen käyttö” ja ”kokonaisuuden etujen” huomioi-

minen ovat riippuvaisia työnjaosta ja jatkoi muutama sivu myöhemmin (*Eros ja sivilisaatio*), että työ käy sitä vieraammaksi mitä erikoistuneemmaksi työnjako muuttuu.

Ellul ymmärsi miten erikoistumisen terä työntyy partaveitsen lailla elävään lihaan, kuinka työnjako aiheuttaa suljetun maailman tietämättömyyden ja leikkaa yksilöt irti toisistaan ja luonnosta. Samaan tapaan ynnäsi Horkheimer tyhmistymisen summaa: kaikesta aktiivisuudestaan huolimatta yksilöistä tulee yhä passiivisempia; kaikesta luonnon hallinnastaan huolimatta he muuttuvat yhä voimattomammiksi suhteessa yhteiskuntaan ja itseensä. Vastaavilla linjoilla jatkaen Foucault korosti, että tuottavuus on nykyaikaisen alistamisen perusta.

Viimeaikainen marxilainen ajattelu on edelleen ansassa: sen on lopultakin edistettävä työnjakoa teknologisen kehityksen nimissä. Bravermanin monessa suhteessa loistava teos *Labor and Monopoly Capital* (1974) tarkastelee työn rappeutumista, mutta näkee sen ongelmana ensisiajisesti puuttuvan tahdon kaapata tuotannon hallinta kapitalistien käsistä. Schwalben *Psychosocial Consequences of Natural and Alienated Labor* (1986) haluaa lopettaa kaiken työhön liittyvän ylivallan ja suosittelee tuotannon itsehallintoa. Syynä on tietenkin, että Schwalbe jättää huomiotta tuotannon perustavan työnjaon: hän ei ymmärrä, että on järjetöntä puhua yhtä aikaa vapautumisesta ja työnjaosta.

Työnjako on aina pyrkinyt kohti vaihdettavissa olevaa osasta ja osasen pakkotyötä yhä itsenäisemmän ja kaikille haluille tunteettoman koneiston sisällä. Modernin ajan raakalaisuus ilmenee yhä teknologian orjuutena eli työnjakona. Erikoistuminen, kirjoitti Giedion, lisääntyy armotta, ja nykyään näemme ja tunnemme yhä paremmin sen tuottaman aution ja eroksettoman maailman. Robinson Jeffers päätti: Mielestäni teollinen sivilisaatio ei ole aiheuttamansa ihmisen vääristymisen ja maayhteyden latistumisen arvoinen.

Samaan aikaan yhä ylläpidetyt teknologian neutraalisuuden ja välttämättömyyden myytit ajavat ihmisiä työnjaon ikeeseen. He, jotka vastustavat riistoa ja samalla puolustavat sen keskeisintä periaatetta, vain pidentävät vankeuttamme. Ajatellaan vaikka Guattaria, radikaalia jälkistrukturalistia, jonka mielestä halut ja unelmat ovat mahdollisia jopa erittäin teollistuneessa ja korkeatasoisen julkisen informaationvälityksen, jne., yhteiskunnassa. Meidän hienostunut ranskalainen vieraantumisen vihollisemme tuhahtaa lapsellisille väitteille teollistuneiden yhteiskuntien pahuudesta, mutta antaa neuvon, jonka mukaan asiantuntijoiden [*specialists*] asennetta on tarkasteltava kriittisesti. Ei asiantuntijoiden olemassaoloa, tietenkään, pelkästään heidän asenteitaan.

Kysymys Kuinka suuri osa työnjaosta on hylättävä? saa uskoakseni vastauksensa kysymyksestä Kuinka eheän planteetan ja itseyden haluamme?

Anarkistinen kirjasto
Anti-Copyright

John Zerzan
Nihilistin sanakirja: Työnjako
1994

Haettu 26.7.2012 osoitteesta: http://takku.net/article.php/20070606001449384
Lähde: John Zerzan ”The Nihilist's Dictionary” teoksessa Future Primitive and Other Essays. Autonomedia, Brooklyn 1994. Division of Labor haettu osoitteesta insurgentdesire.org.uk

fi.theanarchistlibrary.org